

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	16 kor.
Negyedévre	4 «
Helyben háshoz hozva:	
Egész évre	20 kor.
Negyedévre	5 «
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	24 kor.
Negyedévre	6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hét és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadását vagy megőrzését nem vállalja.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Agráriusok a választásban.

Immár csak napok választják el a magyart attól, hogy odaáll az urna elé és leadja a maga most még nyilvános szavazatát, vallomást téve ezzel a maga politikai meggyőződése felől, nyilvánítván akaratát arra nézve is, hogy milyen gazdasági politikai irányzat vezetése alatt kívánja ennek az országnak a fejlődését a legközelebbi országgyűlési ciklus alatt.

Vezérfonal volt elég és ezek között, tekintve az ország mai berendezkedését, számbavéve azt, hogy reális politika inkább a meglévővel számol, mint légvárakat épít, több figyelemre lett volna érdemes az agrárprogram.

E programmal lépett fel Hevesben az agráriusok vezére gróf Károlyi Mihály az Országos Magyar Gazdasági Egyesület elnöke, aki bár az ország függetlenségéért küzdő politikus, mégis lemondott arról, hogy pártkeretben kísértse meg érvényesíteni a maga meggyőződését, hanem elhelyett pártionkivüli álláspontot foglalt

el azzal a kinyilvánított szándékkal, hogy így tömörítse az agrárprogram körül azokat, akikben megvan az érzék, egy minden tekintetben szociális alapon nyugvó agrárpolitika megalapozására, annak kiküzdésére, hogy a modern Magyarország a maga keserves küzdelmeiben ezzel vesse meg alapját a gazdasági függetlenségnek, amelynek erős várából biztos lehet küzdeni Ausztria ellen és amely fegyverzetten bizton megvívunk a mi belső ellenségeinkkel is.

Gróf Károlyi Mihály zászlóbontása nem lehet hatás nélkül az országra. Ezzel szét van szórva mindazon vádaskodás, amely a magyar agráriusokat azzal a megtévesztő indokolással érte, mintha a magyar agráriusok az országot visszamenő irányzatba akarták volna terelni. Hiszen éppen az agráriusok követelik a szociális alapot minden vonalán az életnek. Ez az irányzat az, amely védelmezi a magyar földet, a vele összekötött népet a maga boldogulásában.

Nagyon természetes, hogy ez az agrár-

politika a kisemberekre támaszkodik, ke-resvén egyúttal a kapcsolatot azokkal a milliónyi tömegekkel, amelyek minél nehezebb munkát végeznek, az emberi természet ösztöne szerint annál könnyebben vezethetők félre. Hát a magyar agrárpolitika intézői gondoskodni fognak arról, hogy ezeknél az eddig elhanyagolt rétegeknél, amelyekre elsősorban Darányi Ignác gondolt a minisztersége alatt, vezetés nélkül ne maradjanak.

Ez a gondoskodás, agrár-vezér programbeszédének egyik legjelentékenyebb tétele, kötelességet ró az intelligenciára, amely éppen azért gyengült meg a maga természetes hivatásának gyakorlatában, mert a magyar politika az önzés jegyében laborált nagyon sokáig.

Ugyanis a vezető osztályok meggyengülése, azoknak sivár mozgólódása a közélet mezején, a gyanúsításból, rágalmaszából, a magyart egymásra uszító elemeknek tulsulyra vergődése voltak politikai bajaink mellett azok a vészes jelenségek, amelyek arra vittek bennün-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A Toldyak nagyfalusi kastélya.

Biharmegye nagy családjai közül mostanában egynek neve sem fordul annyiszor a megye és egész Magyarország fiainak ajkán, mint a Nagyfalusi Toldy-é.

Köszönhetik ezt szalontai kastélyuknak, mert az idők rohanó és romboló árában ez nyújtott némi menedéket egy pár magyar családnak és e magyar családok egyikének igazán arany hajtása: Arany János, a Toldy család hősei közül választotta ki Miklóst hármass, nagyszerű költeménye fő személyéül.

Pedig Szalonta csak kései birtoka volt a Toldyaknak. Amint a Lebes Körözs jobbpartjáról a balpartjára telepedtek által birtokaik könnyebb kezelése végett, nem mindjárt Szalontát, hanem egy rég elpusztult, ma már nevében sem élő községet választottak lakóhelyül, a biharmegyei Nagyfalut.

E helyen nevekedett fel tehát a híres nevezetes hős Toldy Miklós is, akinek tetteiből egyetmást — bár torzítva — két századnál tovább, csupán a szájról szájra adott hagyomány őrizgetett meg. S milyen szomorú, hogy ma a biharmegyei urak és földművesek legnagyobb részét még nevével sem ismerik e falunak, nem-hogy a helyre rámutatnának.

Már az 1552-iki összeírás is mutatja, hogy Nagyfalunak a mai Rojt falu környékén kel-

lett lennie, mert hiszen így sorolja fel a II. járásbeli falvakat. Alcsi, Mácsa, Nagyfalv, Rojt, Rövid Vizesgyán. Ugyanez összeírás világosan mutatja, hogy ez volt a Toldyak leguépesebb, legjövődelmesebb faluja, mert 19 telek után adóztak jobbbágyai, holott pl. Szent Miklós csak 5, maga Told csak 8, Szalonta 14 telek után.*

Persze az ilyen és hasonló adatok egész pontosan sohasem mutatnák meg a Toldyak kastélyának helyét. mert mindig hozzája férhetne a kétség. Vannak azonban a régi emlékek között apró, részletes leírások is s ezek a régi határjárások. Ezek pontos, mindig a szomszédok, az érdekelt telek jelenlétében felvett leírások s azokban, ha az érdekelt telek megnyugodtak, mi, — akik csak tudományos célt követünk — még inkább megnyugodhatunk.

A török világ és méginkább a Rákóczy felkelés lezajlása után nem a távol Erdélyben — akkor más országban — lakó Toldyak, hanem a váradi káptalan kezdett érdeklődni egyik régen elpusztult faluja holléte iránt. E falut valaha Rövid-nek hívták és a váradi káptalan ősi jószágá volt. Benne van már az 1373-iki jószág feljegyzésben, benne van Zsigmond király 1406-iki megerősítő levelében és az 1552-iki adóösszeírásban is. Vissza is kapták ugy papiroson e falut 1693-ban a káptalanbeli urak, de biz' hiába kerestek Biharmegyében ilyen nevű falut, mikor visszajöttek. Legalább helyét és határát szerették volna tehát megtudni és

evégből kérték Biharmegye tisztkarát, hogy hallgassák ki az ugrai lakosokat.

1714. szeptember 14-ére behívatta tehát a szolgáló Váradra az ugrai lakosokat, s ezek közül Vass Mátyás, vallomása szerint körülbelül 70 éves ember, ezeket vallotta Rövid pusztáról:

»Rövidi határ napkeletről elmegy az Ördög árkáig, délről határos az nagyfalusi pusztával, napnyugatról ugraiakkal, északról Püskivel, Rojttakkal.«

Makai Tamás pedig, ki szintén ugy körülbelül 70 körül járt, így határozta meg a régi Rövid határát:

»Rövidi pusztának határa napnyugatról terjed kis ugrai határig, halmok vadnak Kond mesgyéig, napkeletről — ugy tecik — roitiak vagy Szentmiklósiak határosok. Délről némely része Nagyfalv határral határos, némely része Szentmiklósiak határa, de ugyan nagyfalusi határ az is.«

Rövid pusztá területét azután a káptalan a rojti lakosoknak adta át használatra és így az a mai rojti határba olvadt bele. Nem lehet tehát kétség, hogy a mai rojti határtól délre volt Nagyfalv, a Toldyak egykori jelentékeny birtoka. Ha már most a rojti határ középvonalától délre megyünk, a jelzett és romjaiban ma is meglévő Ördög ároktól nyugatra egy hatalmas, négyszögletű árokkal körülvett erősség romjaira találunk.

* Bielek: Maires Hungarorum 125, 130, 141, 156 II.

* Nagyvárad i. sz. káptalan magánlevéltára I. XVIII. nr. 87.

Legjobb férfi fehérneműek legolcsóbban

Szintartó angol zefir ing (méret után is) 1.95, 2.50
 „ „ „ „ visszahajtó gallérral 1.25, 1.75
 Puha elejű pique ing 1.10, 1.50
 Tartós köper alsó nadrág, fűzős vagy gombos 55, 75

Aruház a „Gólyához“ **Gutfried Testvérek**

Szent László-tér.

Holdas templom mellett.

ket. hogy a magyar ne értse meg a magyart, hanem gyűlölje ellenség gyanánt egymást.

Az agrárprogramban megvan a kibékítő, a kiegyenlítő elem s ennek illetékes magyarázata felvilágosítja az országot, hogy tulajdonképen hol és minő program nyugszik a szociális alapra fektetett modernségen, amelyen a gazdasági és társadalmi haladást kell kifejteni.

Az agráriusok a választásban nem szerepelnek számszerűleg kimutatható győzelmekkel, de az ő érdemük, hogy abba belevitettek a nemesebb törekvések.

Minisztortanács A választások előtt ma délelőtt jöttek össze az utolsó minisztortanácsra a kormány tagjai. Az utolsó előkészületekről folyt a szó. A minisztortanács előtt Tomasics Miklós horvát bán, aki tegnap este érkezett Budapestre, fölkereste Khuent és referált neki a legutóbbi zágrábi eseményekről. A bán holnap kihallgatásra megy a királyhoz.

Politikai hírek.

Munkapárti jelölt — nemzetiségi programmal!

Turócszentmártonból írják: Dr Pósch Gyula Turócszentmártonban, mint a nemzeti munkapárt jelöltje megjelent, hogy ott bemutatkozzék. Az állomáson a tót nemzetiségi párt vezetési: Hurban, Mudron, Halasa, Dula stb., stb. fogadták, akik ettől a pillanattól fogva olyan szigorú örködést gyakoroltak felette, hogy magyar ember hozzá nem tudott férni. Viték a »Dom« ba, a tót nemzetiségi tulók-nak ebbe a »Nemzeti Házba«, amely a bezárt és felosztott Maticák és tót gimnáziumokból még megmaradt, hogy az államellenes izgatásnak fészke legyen. Ebben a házban Pósch magyar beszédet tartott és azt felolvasta tótul

is és azt kívánta, hogy a nemzetiségi törvény a nemzetiségek szellemében hajtassék végre, a mi a magyar közönség körében nagy felháborodást keltett.

Bánffy beszédét betiltották.

Az általános választói jog ligája Huszton tegnap nagygyűlést akart tartani, melyen Bánffy Dezső mondott volna beszédet. Az alispán a gyűlést betiltotta azzal a rövid indokolással, hogy politikai gyűlést ünnepnap nem engedélyez. A liga vezetősége táviratilag megfelelkezett az alispán határozatát a belügyminiszterhez.

Hogy megy végbe

a választás?

A képviselőválasztás, tudvalevőleg szerdán június hó 1-én lesz Nagyváradon, a Kereskedelmi Csarnok épületében.

Mezey Mihály választási elnök hirdetményben teszi közzé a választásra vonatkozó tudnivalókat. Ebben közli a választás vezetőit.

A nagypiac téri részen működő I. küldöttség előtt Olaszi, Velence és Csillagváros választói, míg a II. küldöttség előtt Ujváros, Külváros és Váralja választó szavaznak.

A pártok elhelyezésére és az urnákhoz jutás tekintetében Mezey Mihály választási elnök a következő tájékoztatást teszi közzé:

A nemzeti munkapárthoz tartozó választók a Kereskedelmi Csarnok épületének a Deák-tér felőli kapu előtt tartózkodnak, az épület ide nyíló nyugati kapuján és e mellett levő mellék lépcsőházon át jutnak fel az I. emeletre; itt a párt rendelkezésére állanak a csarnok által rendelkezésre átbocsájtott öt emeleti szoba és ezek előtt elvonuló folyosó rész, — továbbá a földszinten levő kávéház és ennek folyosója. (világosan megjegyeztetik, hogy az emeleten azt a két szobát, melyben most a csarnok titkári irdoája van, a csarnok igazgatósága a saját rendelkezésére tartotta fenn.) Ennek a pártnak Olaszi, Velence és Csillagváros választói az emeleti szobákból nyíló ajtón mennek be az első küldöttség szobájába — és leszavazás után a szoba közep ajtaján és a belső szobán

át jutnak vissza pártuk helyiségébe. Ugyan e pártnak ujvárosi, külvárosi és váraljai választói a Csarnok épület mellék lépcsőházán le és a földszinti összekötő folyosón át mennek az iskola épület 6. számú tantermébe, innen a közep ajtón lépnek be a második küldöttség szobájába (7. sz. tanterem) és leszavazás után a kiss ajtón át mennek vissza a 6. számú tanterembe, innen ki pártjuk helyiségébe. Ez a párt az udvardak a kapu közelében levő részét használhatja, — a mennyiben az ott folyamatba levő építkezések ezt megengedik.

A függetlenségi és 48-as párthoz tartozó választók a Kereskedelmi csarnok épületének a Nagyvásártér-felőli kapuja előtt tartózkodnak, az épület fölépcsőházán át jutnak fel az emeletre. Itt a párt rendelkezésére áll a nagyterem, a két kis terem, a katonai casinótól elkért két szoba, a helyiségek előtt elvonuló folyosó részek. Ennek a pártnak Olaszi, Velence és Csillagvárosi választói a nyugot oldali kisteremből nyíló ajtón át mennek be az első küldöttség szobájába — és leszavazás után e szoba közep ajtaján és a belső szobán át jutnak vissza a nyugot oldali kisterembe, — pártjuk helyiségébe. Ugyan e pártnak ujvárosi, külvárosi és váraljai választói az épület fölépcsőháza alatt levő földszinti ajtón a csarnok és iskola udvarán át mennek az iskola fölépcsőházába, — innen az iskola épület földszintjének 8-ik számú tantermén át lépnek be a második küldöttség szobájába (7 ik számú tanterem) és leszavazás után a szobából a folyosóra nyíló ajtón át távoznak a folyosóra, innen az iskola lépcsőháza alatt az udvarokra és a csarnok lépcsőházán át vissza pártjuk helyiségébe. Az iskola udvara csak oda és visszajárára használható, állandó tartózkodás az iskola udvaron nem engedetik meg. A csarnok udvarában ujonnan emelt ideiglenes épületet ez a párt étkező helyiségül használhatja.

Az 1899. évi XV. törvénycikk 159. §-ában előirt kötelességemhez képest közhírré teszem, hogy a választási zár óra alatt jelentkező választókat az első küldöttségnek mindkét pártiakat a küldöttségi szobába a választás alatt kimenetül szolgáló mellette levő belső szobába, a második küldöttségnek azonban a függetlenségi és 48-as pártiakat a kereskedelmi iskola 8. számú tantermébe ennek folyosójára és a lépcsőházba, a nemzeti munkapártikat pedig az iskola 6. számú tantermébe, ennek fo-

Egész meg voltam lepetve, midőn 1909. őszén e kívülről földvárnak látszó romnál megjelentem. A pontosan kiszámított négyszögalak már előre is gyanítottam velem, hogy e vár van valami őskori telep maradványa. De még inkább meggyőződtem arról akkor, midőn körülnéztem. Nemrégiben megint kincskereső turkáltak fel e sáncokat s az ő ásásukból láttam, hogy a föld téglafalakat fed ott, s a kihányt téglák korántsem római, vagy Árpád-kori téglák, hanem csak a középkor végéről, Mátyás, vagy II. Ulászló idejéről valók.*

E földhányások tehát a Toldyak egykori kastélyát takarják. A kastély szép mély árka még most is látszik s csak nyugat felől, ahol a bejáró, illetőleg a hid volt, van megszakítva. A kastély épület nem volt teljesen négyszögű, nyugat felől csak egyszerű fal tette teljesen zárttá és védhetővé a területet. Azért nem is emlegetik, mint valóságos várat, csak uri lakóhely volt és kisebb csapatok ellen nyújtott biztonságot.

De hogyha mégis a nagyfalusi kastély a Toldyaké volt és a XVI. században még állott, honnan van az, hogy ott most fűvet kaszálnak és barmok legelnek?

Megmagyarázza ezt a Toldy család 1598—1603-iki szomorú története. A Toldy család a XVI. század végén a nagy támadások és csu-

* Megjegyzem, hogy a katonai térkép is feltünteti a sáncokat, de azokat török sáncoknak nevezi el. De helytelenül. A török 1660-tól 1692-ig lakott Bihar megyében, de nem épített új várakat, csak a magyarokét foglalta el. Itt csak oly család építhetett kastélyt, amelyet nem országos dolgok, hanem jószágok védelmére és kormányzása vezérel. S ez volt a Toldy család.

folódások közt is megmaradt Biharban katholicusnak. Ennélfogva 1594-ben egész lelkesedéssel csatlakozott Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem azon tétéhez, hogy a keresztényekkel lépett szövetségre és önálló, keresztény fejedelmekkel szövetségelt Erdélyországot óhajtott.

Nagy csapás volt tehát a Tholdy családra az, hogy Báthory Zsigmond 1598-ban lemondott. — Még nagyobb csapás lett rájuk, hogy 1599. végén ennek következtében Mihály, Javaselyi vajda lett Erdély ura. Ez a Tholdyakat ősi jószáguktól egészen megfosztotta. — Mindjárt 1598-ban a török Nagyváradot ostromolva, Báthoryhoz való hűségük miatt minden falujukat elégette. Ekkor 1598 végén égett le a nagyfalusi kastély is. — 1600-ban Csáky István vezetése alatt legyőzték ugyan a magyarok, s köztük a Tholdyak is Mihály vajdát, de 1601-ben megint Báthory Zsigmondhoz csatlakoztak s emiatt azután Básta György kegyetlenkedett rajtuk. Száműzetésbe kellett menniök és épen ők, akik a törökök ellen fogtak fegyvert, kénytelenek voltak Karánsebesben a törökök oltalma alá futni. Innen 1603-ban Székely Mózes fejedelem jelölttel még egyszer neki indultak, hogy Erdélyt és Bihar megyét Básta kezéből kiszabadítsák. De ekkor utjukba állott egy másik o'áh vajda Ráduly s Brassónál Székely Mózes seregét széjjelverte. E rettenetes csatában részt vett Tholdy István is, az utolsó, aki még Bihar megyében lakott és tisztségeket viselt, de ott sebet kapott s nemsokára e sebek következtében meghalt.

E szörnyű 5 éves hadviselés vagyoniilag is tönkretette a Tholdyakat. Keservesen panasolja ezt Tholdy István özvegye Palotai Csáky

Borbála 1613-ban, s hogy fiát kárpótolja, kénytelen volt erdélyi, saját, nem Tholdy, hanem Palotai Csáky jogon birt jószágait nekiadni, nevezetesen Karkét két faluval. Ezenkívül adott Maroszéken két falut és Tordamegyében egy falut.* Maga Tholdy György is — tudjuk — szegénysége miatt Szalontát előbb zálogba adta, azután végleg eladta és soha többé Biharban nem lakott Tholdy.

Igy azután a nagyfalusi elégett kastély hiába várta vissza urait. Romladozott, bomladozott, s a török időben egyszer csak elkezdtek tégláit más épületekre használni. A szomszédos falvak a XVIII. században azután valószínűleg téglabányát csináltak belőle, míg végre csak a nehezen használható alapfalak maradtak meg s ezeket lassan-lassan belepte a fű.

De nem is csoda. Hiszen a rettenő irtó háborúk s a 1709-iki szörnyű dögvész után nem volt magyar nyelvű lakos e hazában, a ki a nagyfalusi határt újra művelés alá foghatta volna. Szentmiklóst és Rojtót is román nyelvű jobbágyok szállották meg s ők nem szenvedtek, nem éreztek együtt a Toldyakkal. Felédésnek adták tehát még a nevé. is Nagyfalunak nekünk, a kik Bihar megye nagy és szomorú multján okulni szeretünk, kell őket megtanítanunk arra, hogy nem idegen nemzet kezemunkáját, erejét bámulják e romokban, hanem az e haza földjét a művelődésnek meghódító s azt megvédő magyarét.

Dr. Karácsonyi János.

* Váradai káptalan magánlevéltára f. LII. . . . . pag. 92.

lyosójára és az összekötő folyosóra fogom irányítani. E helyiségek ajtóit, nevezetesen az első küldöttségi szoba és a belső kijárat szoba ajtóit, a második küldöttségnél a lépcsőház udvari ajtója és a mellék lépcsőházból a földszinti folyosóra szóló ajtó a záróra elérkezéskor bezáratnak és csak az ezen helyiségeken belől elkülönítet választók fognak már szavazásra bocsáttatni.

A pártok vezetőit és rendezőit felkérem, hogy a beosztás és a rendelkezések szigorú megtartását a szavazók utbaigazításával előmozdítani sziveskedjék, különben könnyebb tájékozódás végett a helyiségek bejáratai felett jelző táblákat állíttatok fel.

Ugy a belső, valamint az utcai külső rend fenntartására városi rendőrséget és szükség esetén katonaságot fogok alkalmazni. Felkérem a választó polgárokat és feihivom a nagyközséget, hogy a rend fenntartására vonatkozólag a rendőrség figyelmeztetéseinek engedelmeskedjék s ez által minden viszályt vagy kellemetlenséget elkerüljön.

Az istentagadó gyermeke.

Temetés az éjszakában.

Egy Istentől elvetemült ember rögeszméje miatt tegnapelőtt éjjel úgy került vissza az anyaföldre egy kis gyermek teteme, mint egy kivégzett bűnös, akit dugva az emberektől nagy titokban, mint egy lelketlen jószágot hantolnak el valahol a temető árkában, hogy még halála után is bűnhődjék életében elkövetett bűne miatt.

Az eset a hatóság kezében van jelenleg s mindenütt nagy megbotránkozással tárgyalják azt minden fele. Az úgyről tudósításunk a következő:

Jauernik István városi napidijas városzerte arról nevezetes, hogy a legdurvább Istentagadók közé tartozik, aki még gyermekeit is arra kényszeríti, hogy őt kövessék. A múlt héten az istentagadónak difteritiszbe esett egy lionka nevű kis leánya. Dr. Mayer László tiszti orvos elrendelte, hogy a gyermeket a járványkórházba szállítsák ki. A rendelet foganatosításába Jauernik beleegyezett, csupán annyit kötött ki, hogy az esetben, ha a gyermek meghalna, ne hozzanak neki papot, hanem értesítsék és ő majd gondoskodik az eltemetéséről.

Tegnapelőtt délelőt meg is kapta a pogány az értesítést, hogy a gyermek meghalt. Jauernik az értesítés vétele után megjelent a kórházban és követelte, hogy adják ki a hullát. Tóth Béla nem volt hajlandó e kívánalmat teljesíteni, mert Jauernik a hullát a Rulikovszky temető szomszédságába akarta eltemetni, holott a városi szabályrendelet világosan kimondja, hogy a járványkórház halottait az erre a célra létesített temetőbe kell eltemetni. Jauernik erre kijelentette, hogy ő nem teszi be a lábát abba a temetőbe, ahol az emberek felekezett szerint elkülönítve fekszenek egymás mellett és követelte dr. Mayertől a halotti bizonyítvány kiadását, amit meg is kapott.

Tegnapelőtt este rozoga falusi szekér — Pecsényéről — állott meg a Szent László járványkórház előtt. A szekéren egy pogány és egy 5 éves fia érkezett. A késői látogatónem szívesen fogadta Tóth Béla, mindazonáltal mikor a halottvizsgálati jegyzőkönyvet meg látta engedett Jauernik követelésének és a hullát kiadta.

Jauernik a kis lány tetemét egy sublimatos lepedővel ellátott egyszerű faládába fektette s azt egy abrosszal betakarta. Az ily dur-

ván ravatalozott hullát a szekérre tették és megindultak a városon keresztül Ujváros felé. A szekéren rajta volt Jauernik és az 5 éves kis fia is.

Este 9 órát eltűntte már a városháza órája mikor megérkeztek Jauernikék a Rulikovszky temetőbe. A temetőre már régen lefeküdt s meglepődve kelt fel a szokatlan késői kopogtatásra.

— Ki az? Ki kopogtat?

— Egy halottat hoztunk ásson neki sirt és temesse el.

A temetőre már sok halottat hantolt edde ez az eset bizonyos borzongást okozott neki. Vonakodott is Jauernik kívánságát teljesíteni. Mikor azonban Jauernik a halottvizsgálati jegyzőkönyvet felmutatta neki ásót vett elő s megindult, hogy az előírt sírhelyet felássza. A sírhely N. E. II. sor 17. szám volt. Jauernik azonban nem akarta engedni, hogy itt ássa meg a sirt, hanem azt kívánta a temetőrtől, hogy mintegy fél kilométer távolságban ásson egy gödröt. Ezt azonban a sírásó nem volt hajlandó teljesíteni, mire Jauernik végre beleegyezett, hogy itt ássa meg a sirt.

Tíz óra fele járt az idő mikor a temető kisérteties csendjében, tiszta holdvilágláng mellett elkészültek a sírásással, melyben Jauernik is segédkezett a sírásónak. Addig a leánya hullája ott fektűt a földön s mellette titokban könnyező 5 éves kis fiu testvére. Mikor már kész voltak a munkával Jauernik lebecsátotta a hullát tartalmazó ládát a gödörbe, melynek szélénél megállott s a következő szavakkal bucsuzott el gyermekétől:

— Nyugodjál békében gyermekem!

(Ugy látszik itt már egy csöp szikrája előtört a léleknek, amit elfojtott a pogány.)

Ezután behantolták a sirt. Jauernik egy lécdarabot dugott a hant végébe és aztán mindnyájan eltávoztak.

Ezzel az ügy azonban korántsem nyert befejezést, mert a rendőrség tudomást szerzett róla, hogy Jauernik a járványos betegségben szenvedett gyermekét a városon keresztül vitte s így megfertőztetés veszélyének tette ki a közönséget, továbbá, hogy a hullát meg nem engedett temetőbe temete, ezek miatt megindította ellene a legszigorubb vizsgálatot.

Jauernikről néhány hónap előtt is írtunk a községi iskolaszék ülésével kapcsolatban, ahol u. i. azt tárgyalták, hogy Jauernik eltiltotta gyermekét a hely. vallás hittanoktatástól.

UJDONSÁGOK.

Urnappja.

Verőfényes, pompás időben ment végbe csütörtökön az urnapi magasztos isztentisztelet a nagyváradi I. sz. székesegyházban. Az ünnepelő ruhába öltözött ezernyi és ezernyi nép már jóval nyolc óra előtt ellepte a székesegyházhoz vezető utakat, a kirendelt katonai diszszázad zeneszóval vonult ki s állást foglalt székesegyház udvarán.

A lélekemelő szertartásokon jelen voltak a hatóságok, hivatalok fejei, a tiszttal, a különböző fegyvernemekbe tartozó katonai tisztikar, élén Grünzweig altábornaggal teljes díszben voltak jelen.

Az ünnepélyes szent misét Fetszer Antal felsz. püspök, káptalani helynök végezte, míg Grósz Béla prépost kanonok remek egyházi szónoklatot tartott.

A körmenetet a négy szépen feldiszipített lombátor oltárhoz Fetszer Antal felsz. püspök vezette. A zárda iskolák fehérbe öltözött növendékei virágokat szórtak az Oltári szentséget vivő püspök elé, aki az egyes sátraknál a szentséggel áldást osztott a hivek ezreire.

A kivonult diszszázad a szent mise alatt s az Evangéliumok olvasása után disztűzet adtak. A székesegyházi ének és zenekar remek egyházi éneket adott elő, Beleznay Antal karnagy vezetése alatt.

Az isztentisztelet végeztével a katonaság tisztelgett az altábornagy és a tisztikar előtt s hangos zeneszóval bevonult a kaszárnyába.

Urnapp alkalmából az egyházmegye jelenlegi ordinaciusa Fetszer Antal felsz. püspök, káptalani helynök 63 terítékű ebédet adott, amelyen részt vett Nagyvárad társadalmának színe-java.

Félegetől kezdve szakadatlanul robogtak a fogatok, melyek a vendégeket szállították. Egy óra után teljes volt a társaság s helyet foglaltak az izlésesen diszipett asztaloknál.

Az ebédre meghívottak névsora a következők:

Bary József, Beleznay Antal, báró Bellmond Antal ezredes, Bordé Ferenc, Bozóky Alajos dr, Brém Lőrinc, Bundala Mihály dr, Bunyitay Vince, Butyka Lajos, Dietrich Albert tábornok, Dietrich Rudolf ezredes, Dus László, Erős Rezső, Frankó Endre, Gabriely Lajos, Gauruder Izaurus, Gerő, Ármán, Glac Antal, Grócz Béla, Grünzweig Arthur altábornagy, Hlatky Endre, Hoványi Géza dr, Hoványi Gyula dr, Imrik S. Zoltán, Jankovich Károly őrnagy, Jobsd József alezredes, Karsch Lollion dr, Karácsonyi János dr, Kolossy Béla, Laurán Ágoston dr, Lányi József dr, Markovits Antal, Mayer László dr, Mazurek Gyula dr, Medvigy Mihály, Miskolczy Ferenc dr, Molnár Géza dr, Molnár Imre dr, Cs. Nagy Imre őrnagy, Nagy Márton, Némethy Gyula dr, Novitny S. Alfonz, Papp Miklós, Pernecky Jenő ezredes, Rádl Ödön dr, Radu De-meter dr, Ránffy Zsigmond alezredes, Rimler Károly, Schweiger Ede dr, Sebesztha Károly százados, Siket Traján, Spett Gyula Strak Gyula, Szahlander Károly, báró Szentkereszthy Zsigmond, Széchenyi Jenő, Urbán Adolf, Varró Domokos, Vasady Lajos, Vass Bertalan dr, Várady Ede alezredes, Vuicskics Gyula dr, Wallner Ödön, Wimmer Julián dr.

Közölök Hlatky Endre főispán, Lányi püspök és Karsch kanonok gyengélkedésük mimentették magukat.

Pecsenyénél, pezsgős pohárral a kezében, az illusztris házigazda, Fetszer Antal püspök, meleg, őszinte szavakkal köszöntötte vendégeit kiknek soraiból. Miskolczy Ferenc főispán emelt szót s kiemelve Fetszer püspöknek a társadalom minden rétegében kedvelt és nagyra becsült kiváló egyéniségét, mérsékelt biggact és bölcs politikáját igazi nagy érdemeit és áldásos a közügyek minden ágára kiterjedt működését kívánta, hogy Isten őt magas méltóságában, sőt abban is folyton emelkedve sokáig tartsa. éltesse.

A szép köszöntőt lelkes éljenzéssel fogadta az egész társaság, mely annak hatása alatt sokáig ünnepelte a házigazdát.

Több felköszöntő nem hangzott el, de a vendégek még asztalbontás után is csoportokba verődve kedélyesen töltötték az időt s négy óra után bucsut vettek a szíves házigazdától.

* Zsófia főhercegnő megbetegedett. Félhivatalosan jelentik, hogy Zsófia főhercegnő, József főherceg és Augustia főhercegnő tizenegy esztendő leánya, bárányműben megbetegedett. A beteg enyhe lefoiyásu.

* **Horvát püspökök eskütétele.** A királyi várpalota kihallgatási termében ma délelőtt tíz órakor ment végbe Krapac János djakovári és Vusics Rókus zengg-modrusi püspökök eskütétele. A szertartásnál Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök és Széchenyi Gyula gróf királyi főlovászmester segítettek. Az eskümintát dr. Unkelhäuser Károly, a horvát miniszterium miniszteri tanácsosa olvasta fel. Az eskütétel után a király a két püspököt magánkihallgatáson fogadta.

* **Fetser püspök szülőföldjének.** Fetser Antal felszentelt püspök, káptalani helynök nagylelkű jótékony alapítványáról értesülünk. A kiváló főpap, áldozópapságának közeledő negyedszázados évfordulója alkalmából megemlékezett arról az iskoláról, ahol a gimnáziumi tanulmányait a VI. osztályáig végezte. Nagykárolyban levő régi családi házukat megváltotta testvéreitől s a 20.000 korona értékű ingatlant, a nagykárolyi kegyesrendi főgimnáziumi növendékek számára létesítendő Szent László nagykárolyi konviktus céljaira adományozta. Ennél szebben alig ünnepelhetette volna meg annak a napnak negyedszázados fordulóját, melyen az Ur szolgálatának ajánlotta fel életét.

* **Rendkívüli városi közgyűlés.** Nagyváradi város törvényhatósági bizottsága ma, szombaton, május 28-án délután 3 órakor rendkívüli közgyűlést tart, amelyen a 60.000 korona felosztását, a polgári és elemi leányiskola építését és a színház szerződést tárgyalják.

* **A 60.000 korona felosztása.** Nagyváradi város tanácsa, mint irtuk, elkészítette a 60.000 korona államsegélynek elosztási tervét a városi tisztikar és alkalmazottak között. Mint említettük az elosztási tervet sok tisztviselőnél a méltányosság terére lépett a miniszter egyenes rendelkezése ellenére, addig másoknál erősen ragaszkodott a miniszter leiratához. Érezte ezen eljárásnak következtetését a tanács is, amelyre különben oly nyíltan rá is mutatott felelősségét Pásztor Bertalan ajjegyző. A tanács tegnap már némileg igyekezett módosítani javaslatát. A tanács mint állandó választmány tegnapi ülésében az eddig teljesen mellőzött közigazgatási gyakornokokat és az utmestert bevette a felosztási tervbe és pedig a XI. fizetés osztályba. A többi felelősségeket azonban elutasítani javasolja. Így a 60.000 koronából a felosztási tervet 54.054 koronát igényel. A megmaradó összegből kiszakítottak 3360 koronát a rendőrség felzaporodott munkák elvégzésére felfogadott napidíjasok díjazására, mert erre nincs a városnak fedezete. Az így fennmaradó 2586 koronát pedig szétosztják a rendőrség között. Ez azonban így sem állhat meg, mert a 2586 koronából 125 em ennek alig jut egy pár korona, holott a miniszteri leirat egyenesen megmondja, hogy a megmaradó összeg első sorban a rendőrség helyzetének a javítására fordítandó. Azt nem engedi meg a miniszteri leirat, hogy összetörődött munkák feldolgozásáért az államsegélyből a miniszter. Az meg nem járja, hogy amikor egyeseknek 2000 koronán felüli összegeket juttat a tanácsi tervet a szegény embereknek, akik nehéz szolgálatuk mellett még kenyérré elég fizetést sem kapnak, 10—15 korona jut a 60.000 koronából. Az állandó választmány ülésén még szóba jött a Pásztor Bertalan erős hangja, de érihető beadványa. Hlatky Endre főispán azon nézetének

adott kifejezést, hogy nem kellene napirendre térni a beadvány felett. Lukács Ödön tanácsnok kérte, hogy majd a törvényhatóság határozata után foglalkozzanak a kérdéssel. Bordé Ferenc pedig azt javasolta, hogy adják ki a felelősséget a polgármesternek intézkedés végett.

* **Hivatali szolgálatok a választások alatt.** A szerdán tartandó választások miatt a hivatalokban rendkívüli szolgálatokat fognak teljesíteni. Így a vármegyén szerdán reggel 6 órakor kezdődik a szolgálat és csütörtökön reggel 9 órakor ér véget. Éjjel szünet nem lesz. Az inspekción tisztviselők éjjel felváltva tartanak szolgálatot. A választási elnökök az inspekción megyei tisztviselővel állandó telefon összeköttetésben lesznek. A választás napján a telefont állandóan a vármegye fogja igénybe venni, ezért ezen a napon a magán felek csakis rendkívüli okok miatt kaphatnak összeköttetést. A választási elnökök minden órában kötelesek telefonon jelenteni a szavazatok arányát, valamint a jelentősebb eseményeket is.

* **Kik építik a községi polgári leányiskolát.** A községi polgári leányiskola, az elemi leányiskola és a tornaterem építését a mai rendkívüli közgyűlés tárgyalja. A városi tanács azt javasolja, hogy a lakatos munkákat Vicsay Testvéreknek, az asztalos munkákat Fábian József asztalosnak, a csatornázási munkákat Rosenberg Izsonak, a bádigos munkákat Goldberger Lajosnak, a kárpitos munkákat Barza Józsefnek, a kőműves, föld-, ács, cserepező stb. munkákat pedig Rendes Vilmosnak adja ki a közgyűlés, mint legelőnyösebb ajánlattevőknek.

* **A közlekedési szakbizottság ülése.** Nagyváradi város szépészeti szakbizottsága tegnap délután ülést tartott, Kömlőssy József gazdasági tanácsos elnöke alatt. Első sorban a városi vasut új teherpályaudvar terveit megfontolják. Az áruaktár részvénytársaság újabb vasuti vágányokat akar a területére bevezetni és pedig úgy, hogy a mostani területen kívül újabb területet foglal el s ezt bekebelezze. A szerződés szerint jogosult még bizonyos területet elfoglalni. A mérnöki hivatal azt javasolta, hogy az új kerítést a megállapított utcavonalba engedélyezze, ami által újabban még mintegy 4000 négyszög méter területet csatolnának ingyen az áruaktárhoz, amelynek az engedélyezési szerződése még 29. évig van érvényben. A szakbizottság elfogadásra ajánlja a főmérnök javaslatát, azzal, hogy az áruaktár által elfoglalandó területből egy utca területe kihagyassék. A Nilgész- és Farkasféle szőlőterületek parcellázására vonatkozó tervet, amelyet a főmérnök dolgozott ki, azzal javasolják elfogadásra, hogy a Kert városra vonatkozólag Romanóczy Kálmánnal kötött szerződés feltételeivel azonos feltételekhez hasonló feltételek állapítandók meg itt is. Az aszfalt járdák felülvizsgálatára felkérték a bizottság szakértő tagjait.

* **A béli vásár elhalasztása.** A kereskedelemügyi m. kir. miniszter érnak 36516 IV. 1910. illetve 37523. IV. 1910. sz. leiratok alapján van szerencsének az érdekelteknek tudomására adni, hogy a Biharvármegye területéhez tartozó Beés községben a f. évi május 31. és június hó 1-ső napjaira eső országos vásár ez évben kivételesen a f. 1910. évi június hó 14. és 15-én fog megtartatni. Ezzel kapcsolatosan közöli, hogy a Biharvármegye területéhez tartozó Eled községben a f. évi június hó 2. árá esy heti vásár az évben kivételesen a f. 1910. évi június hó 3. ik napján fog megtartatni. Nagyváradi 1910. május 27. én. A nagyváradi kereskedelmi és iparkamara Huzella Gyula, kir. keresk. kam. elnök. Dr. Sarkadi Lajos. titkár.

* **Borsalino, Pichler és angol kalap tavasi ujdonságok REICHARD ÁRUHÁZABA** megérkeztek, hol legegységesebb budapesti és amerikai cipők kaphatók. 46

* **A Lloyd kávéház** nyári kert helyiségében május hó 28, 29, 30' és 31. én következő igen érdekes mozgóképek ujdonságok lesznek bemutatva: 1. Pórujáró akademi us 2. D-áma a kőbányában. 3. Bserép gyártás, 4. Elektromos disznó 5. Tszaki sark fölfedzése. 6. Látogatás a Pasteur intézetben. 7. Lajtó hatalma. Belépti díj nincs kezdete este 9 óra-kor. Kitűnő italokról és ételekről gondoskodva van. A n. é. közönség szives pártfogását kéri Hartstein és Örléy kávéház tulajdonosok. 39

* **Finom uri fehérenemű és minden uri divat és kalap ujdonság megérkezett**

Róth M. utóda cégnél.

Bémer-tér.

Eredeti angol férfi cipők. 150

* **Olvassa el kérem!** Ha érdeklő, hogy lakásában miért érhet el takarítást villamos áramfogyasztással. On égethet már 16 gyertyafényű Wolframégit és ami a régiekkel szemben óránként kb. 3 fillért takarít meg, tehát nem szükséges, aki nem akar nagy világítást, hogy 32-es vagy 50 gyertyafényű égőket alkalmazzon és ami a fő nálam, ezen Wolfram égő 2 K 40 fill. Stern villamos felszerelési vállalata Bémer-tér 2. Telefon 556. Szivesen szolgálok felvilágosítással. 44

Egy magyar kocsi meggyilkolt a barátja Bécsben.

Bécs, május 27.

Tegnap éjszaka véres rablótámadás történt egy Bécs melletti erdőszégen. Dombos Lajos 23 esztendő margittai kocsislegény huzamosabb ideje Bécsben él és ott ismerkedett meg Wölflinger János 16 éves kertészlegényével. Meleg barátság fejlődött ki köztük, együtt laktak, mulattak és Wölflinger nagyban adta a jóbarátot, holott mindig ellenséges szemmel nézte barátja boldogulását.

Az éjszaka örvendezve mesélte Dombosnak, hogy az országuton egy gyönyörű, tizenháromgyűrűs ostort talált és nehogy elvegyék tőle, az erdőben rejtette el. A kocsislegényt nem kellett hosszasan kapacitálni. Izgatottan követte Wölflingert, aki bezette az erdőszé legelágyatottab részébe és ott éles késsel orvult a nyakába szurt.

Kétségbeesett halálküzdelem fejlődött ki köztük. Dombos számos sebből vérzett, de azért volt annyi ereje, hogy támadója kezéből kiragadjon a kést. Wölflinger is megsebesült a dulakodás közben, de elszaladt. Dombos a nagy vérvesztéstől eszméletlenül terült el a bokrokban, egy órával később Wölflinger újból visszajött és könyörgött neki, hogy ne jelentse fel.

A kocsis halálos sebeivel valahogyan bevászorgott a rendőrségre, a honnan kihallgatás után a kórházba került. A detektívek időközben Wölflingert letartóztatták.

Eleinte tagadta, hogy ő lett volna a támadó, de összevagdalt kezei és véres ruhái rávallottak. Elmondta, hogy azért akarta megölni barátját, mert Dombos tegnap harminckét koronát szerzett és erre neki szüksége lett volna.

SZÍNHÁZ.

Heti műsor.

Szombat: Billincsek.
Vasárnap: D. u.: Cigánybáró; este: A vén bakancsos és fia a huszár.
Hétfő: Billincsek.

Bilincsek.

Reichenbach Hermann drámáját előre mint filozofemita darabot ajánlták nagyérdemű közönség filozemitizmus iránt érzékeny részének figyelmébe. Már ez az ajánlás előre aggodalmakat ébresztett a darab igazi értékére nézve; ha egy irodalmi műnek a valódi belső becsé van, ahhoz nem kell filozemita purimkaláccsal csalogatni a közönséget. Az eredmény az aggodalmak alaposágát igazolta: egy igen gyenge irodalmi kísérletről van szó, a melyet cionista vignetta alatt akarnak a közönséggel bevétetni.

Hőse Lehmann Simon, aki, hogy katonatiszt lehessen, megkeresztelkedik, arra való hivatkozással, hogy a porosz katonaságnál zsidó-ból nem lehet tiszt. Keresztény voltát titkolja szülei előtt s hasonlóképp titkolja zsidó származását tisztársai előtt. Atyja azonban gyantut fog. A szomszédok sokat suttognak s neki fülebe jut valami a fia megkeresztelkedéséről. Elindul, hogy személyesen kérdezze meg a fiát. Eppen tisztársai körében találja, a hol persze igen kellemetlen meglepetést kelt az öreg szakállas zsidó betoppánása. A tiszték sértőleg fogadják, Simon az apja védelmére kell, bevallva zsidó származását. Most neki is jut a sértésekből s az ügy vége affér. Lehmann Simon a párbaj előtt hazamegy, hogy atyjától bocsánatot kérjen: az öreg elutasítja. A párbaj megtörténik, Lehmann Simonnak keresztüllövik a tüdejét. Halálos ágyán felkeresi végre siránkozó apja is mikor meghal, kimondják rá hit sorsosai, hogy azért lőtték keresztül mert zsidó. Mert a zsidón bilincsek vannak, amelytől lehetetlen megszabadulnia.

Ezt a mesét átszövi nem a filozemitizmus, hanem a kereszténygyűlölet. Itt a zsidók mind nemesszivűek, a keresztények pedig, ha tiszték, üresfejű, hencseregők, ha polgárok, akkor a katonaságnak hízogó részeges söröskörsők. Persze mind csak azért, hadd lássák, milyen kiválóan szeretetreméltóak velük szemben az elnyomott, szegény, derék zsidók! A kereszténységről itt utálattal beszélnek s a megkeresztelkedés nekik »aljasság«, amelyet méltán követ a párbajban a halálbüntetés. De mikor az öreg Salamon rámutat a füle mellett lekarikázó tincsré, arra egész komoly képpel mondja, hogy az az intelligencia jele.

Ilyen darabot előadni, zsidókra rakott bilincsekről panaszkodni Magyarországon, pláne Nagyváradon; képtelenül komikus dolog. Hosszen errefelé a szemitizmussal versenyt dul a filozemitizmus, ki lát itt vasbilincseket a zsidóság kezén? Aranyat igen, de abból sem bilincseket. Ami a darab kereszténygyűlöletét illeti, arra csak akkor vesztegetnének szót, ha komolyabb értékű darabban állanánk szemben. Sem meseszövése, sem jellemfestése nincs, elintézhető azzal az egész, hogy talán megfelelne a vágújhelyi egyetlen zsidó alreáliskolában iskolai drámának, de színpadra még nyár elején sem való.

A szereplők igyekezetén múlt, hogy a közönség a hatásosnak szánt jeleneteket mind nem nevette. Tóth Elek volt a főszereplő s amit ebben a szerepben meglehetett tenni, azt megtevette. A hiányokat ügyesen pótolta kitéjező játékkal. Étsy Emilia egy fiatal zsidó leányt játszott sok bensőséggel. Pompás két öreg zsidó volt Sik Rezső és Hunyady József; mintha egyenest Galicziából cseppentek volna a színpadra. Játékuk hatását csak emelte kitűnően sikerült maszkljuk. Maszk dolgában kiemelendő a Kassaye és Szarvasié is. Kis szerepébe bensőséget igyekezett önteni. Angyal Ilka. A civil figurák (mert másnak nem lehet

ezeket az erőszakolt torzalkokat nevezni) közt ügyes volt Hajnalé és Pálfié.

Közönség meglehetősen gyér számban akadt. Nem kell a filozemitizmus még Nagyváradnak sem. Talán mert fölösleges.

-r.

Nagyváradai Kozmetikai Gyógyintézet

Fogorvosi és gyógyfogtechnikai ambulatorium

RAKÓCZY-UT 5. SZ. = Telefon 752.

Orvostudományi alapon való kezelése az ember külsejével. Arc és szépség ápolás. Pattanásos, szemölcsös, szeplős, májfoltos stb. arcoknak gyógyítása s ezen szépség hibák elmulasztása. Az elcsufító arcszőrök gyökeres eltávolítása. Hajhullás kezelése. Villamos vibrációs arc és fejmasszage, villamos kékfény. Röntgen- és paraffin kezelése. Az intézet a legmodernebb gépekkel van felszerelve.

Fájós fogak gyógyítása,

fájdalom nélküli foghúzások, porcellán-, arany- stb. plombák, csapos fogak, arany fogkoronák, lemeznélküli singfogsorok stb.

Rendelés 9—5-ig.

Az összes kitűnő hatású, de ártalmatlan kozmetikus gyógyszerek az intézetben beszerezhetők. Diskrét postai szállítás útján is.

Dr. Halász Andor.

170

TANÜGY.

Vizsgák az elemi iskolákban. A nagyváradai állami elemi népiskolák gondnoksága a felügyelete alá tartozó iskolák vizsgáinak az időrendjét a következőkben állapította meg. A vallás-vizsgák május 28-tól 31-ig tartanak. A közismereti tantárgyakból a vizsgák a következő sorrendben lesznek:

junius hó 2-án d. e. 8—10 óráig, az I. fiu- és leány osztályokban, 3-án d. e. 8—10 óráig, a II. fiu- és leány osztályokban, 4-én d. e. 8—11 óráig, a III. fiu- és leány osztályokba, 6-án d. e. 8—11 óráig, a IV. fiu- és leány osztályokban, 7-én d. e. 8—11 óráig, az V—VI. fiu- és leány osztályokban.

Minden vizsga az osztály saját tantermében tartatik.

Ezen vizsgálatokra az utasítás 115. §-ában előírt hatáskörrel a következő gondnoksági tagok vannak kirendelve:

Az újvárosi I. fiu osztályhoz Materny Imre, I. leány osztályhoz dr. Vucskics Gyula, II. fiu osztályhoz dr. Altmann Jakab, II. leány osztályhoz Köblös Ferenc, III. fiu osztályhoz Tátray Sándor, III. leány osztályhoz dr. Horváth György, IV. fiu osztályhoz dr. Moskovits Miklós, IV. leány osztályhoz Kecskeméty Lilit, V—VI. fiu osztályhoz Tátray Sándor, V—VI. leány osztályhoz Sulyok István.

Az olaszii I. fiu osztályhoz dr. Pácz Sándor, I. leány osztályhoz dr. Thury Kálmán, II. fiu osztályhoz Bordé Ferenc, II. leány osztályhoz Darvassy Lajos, III. fiu osztályhoz Szűcs Izsó, III. leány osztályhoz Gencz József, IV. fiu osztályhoz Frankó Eudre, IV. leány osztályhoz Darvassy Lajos, V—VI. fiu osztályhoz dr. Ágoston Péter, V—VI. leány osztályhoz dr. Konrád Márk.

Vizsgálatok az iparostanonciskolában. Az iparostanonciskola egész évi tanulmányának záróvizsgálatai május 28, június 4 és június 8-án fognak megtartatni, mindenkor a rendes előadások helyén és idejében. A rajzkiállítás június 19-én d. e. tartatik, ugyancsak 19-én d. e. 11 órakor az ifjusági önképző-kör záróünnepélyt rendez s ez ünnepély keretében fognak kiosztatni a jutalmak is. A vizsgálatokra és záróünnepélyre ezuttal hívjuk meg a t. bizottsági tagokat, a mester urakat, szülőket s tanügybaráit. Nagyvárad, 1910 május 27. Szűcs Izsó iparisk. igazgató.

Igazságszolgáltatás.

Megölte az anyósát. (Esküdszéki tárgyalás.) Kapola Béla hegyközkövcási lakos borzalmas módon vetett véget anyósa életének. Az eset a múlt év november 15-én éjjel történt, amikor Kapola Béla a korcsmából részegen hazafelé ment. Uja éppen az anyósa, öv. Szabó Pálné háza előtt vezetett el, ahova be is ment. Megjegyzendő, hogy Kapola Béla nem volt jó viszonyban anyósával, mert az megtiltotta neki azelőtt két hónappal, hogy házában tovább lakjon. Kapola Béla most is szemrehányásokat tett emiatt anyósának, majd pedig a szóváltás közben elővett egy nagy konyhakést és azzal háromszor beleszurt. Az öregasszony pár perc múlva meghalt. A kir. ügyészség szándékos emberölés büntette miatt emelt vádat Kapola Béla ellen. A tárgyalás tegnap kezdődött. Vádott azzal védte magát, hogy erősen ittas állapotban volt és nem tudta, mit cselekszik. A tanúk, kik előzőleg a vádlottal a korcsmában ittak, azt vallották, hogy a vádlott ittas volt ugyan, — de nem annyira, hogy ne tudta volna, hogy mit cselekszik. A tárgyalást ma folytatják és valószínűleg be is fejezik. Elnök dr. Csulyok Béla, ügyész dr. Szolnok Jenő.

Bor helyett karbolsav. Müller Mózsné helybeli lakos a múlt év december 12-én 8 éves beteg fiának véletlenségből bor helyett karbolsavat adott. A kis fiu reggelre meghalt és a boncolás megállapította, hogy a halált karbolsav okozta. Az ügyészség ezért gondatlanság vétsége miatt vádat emelt az anya ellen. A főtárgyalás tegnap volt ez ügyben. A bíróság megállapította a gondatlanságot és az asszonyt 4 napi fogházra ítélte. Az ítéletet azonban a büntető novella értelmében egyúttal felfüggesztette.

Hofrichter. Tegnap reggel fél 9 órakor folytatták a ciankális főhadnagy bűnpörének tárgyalását. Befejezték a jegyzőkönyvek felolvasását és megkezdték a hadbíró indítványának tárgyalását. Ez az indítvány a büntetés nagyságára és minőségére vonatkozik. Nem lehetetlen, hogy szombaton végez a bíróság és akkor a tárgyalást elnapolják és az ítéletet felülvizsgálat végett átadják a bécsi hadtestparancsnoknak.

Csőd. Silbermann Ármán kereskedő ellen a törvényszék tegnap elrendelte a csődöt. Tömeggondnok dr. Krüger Jenő ügyvéd.

TÁVIRATOK

A király állapota.

Budapest, május 27. Bécsben a mai nap folyamán olyan hírek voltak elterjedve, hogy a király állapotában kedvezőtlen változás állott be. A nyugtalanító hírek Budapestre is átjöttek s itt nagy feltűnést keltettek, mire többen egyenesen az udvarnagtól tudakozódtak a király állapota felől. Az udvarnag a leghatározottabban kijelentette, hogy a király a lehető legjobban érzi magát és így a kósza hírek minden alapot nélkülöznek.

Kidobott Justh párti jelölt.

Tiszaláz, május 27. Budszentikályon többszöri kísérletezés után ma akarta megtartani programbeszédét Demeter Ernő Justh párti képviselőjelölt. A jelöltet azonban a polgárság nem engedte szóhoz jutni, hanem kövekkel, záptojásokkal s botokkal támadt rá. A jelölt 24 csendőr fedezete mellett vonult ki gyorslépésekben a községből.

Uj főispán.

Budapest, május 27. Szablovits Simon árvavármegyei főispánt a király Turócvármegye főispánjává nevezte ki. Szablovits a turócvármegyei főispánságot csak ideiglenesen tölti be, a tulajdonképeni főispáni széke az árvavármegyei marad.

NYILTTÉR.

POLOSKÁT

és azok petéit

egyedül a szabadalmazott **MATTENIE** gázfejlesztő módszer alapján lehet teljesen és alaposan kiirtani, melyért 1 évi felelősséget vállalok, meghívásra azonnal bárhol személyesen megjelenek.

MATTENIE szab. gázfejlesztő és feregmentési vállalat Zöldfa-utca 9. l. e.

Uj üzlet!

Uj üzlet!

Villamos és légszesz felszerelési vállalat

Benedek Ferencz

Sas passage.

Telefon 946.

Raktáron tart villamos és légszesz felszerelési alkatrészeket. **Olcsó fény** társulat kizárólagos képviselője. Elvállalok karban tartásokat légszesz villany házi csengőket és telefonokat. Költségvetésekkel díjmentesen szolgálok. Telefon hívásokra személyesen megjelenek.

Kiváló tisztelettel

14

Benedek Ferencz

KÖZGAZDASÁG.

Budapesti tőzsdetudósítások.

Budapest, május 27.

A gabonátözsde.

50 kilogramonkint.

Buza májusra	—	—	—
Buza októberre	—	—	964
Rozs októberre	—	—	732
Zab októberre	—	—	684
Tengeri májusra	—	—	—
Tengeri júliusra	—	—	548

Irányzat: Lanyha. Nagy vidéki eladások nyomásztólag hatnak.

Értéktözsde.

Magyar hitel	—	—	829.75
Oszták hitel	—	—	662.50
4%-os koronajáradék	—	—	92.10
Allamvasut	—	—	756.—
Jelzálogbank	—	—	484.25
Leszámitoló bank	—	—	561.50
Hazai Bank	—	—	294.50
Kereskedelmi részv.	—	—	754.—
Rimamurányi	—	—	671.—
Salgótarjáni	—	—	—
Közuti vasut	—	—	712.—
Városi villamos	—	—	382.—
Adria	—	—	460.—

Irányzat: Gyenge.

Méhészeti kiállítás és vándorgyűlés

Budapest. A magyar, német és osztrák méhészek Budapesten *augusztus hó 19-23 napjain* tartandó vándorgyűlésének bizottsága *Szillassy Zoltán* elnöke alatt megállapította a vándorgyűlés és kiállítás napirendjét. E szerint augusztus 19-én este ismerkedés, 20-án reggel 7 órakor részvétel a Szent István napi körmenetben, délelőtt 12 órakor József kir. herceg megnyitja a kiállítást, délután 3 órakor bírálatok, ezután kirándulás a Svábhegyre, valamint a kertészeti tanintézetbe, 21-én reggel a vándorgyűlés megnyitása, üdvözlése és a tárgyalások megkezdése, este 8 órakor társasvacsora. 22-én reggel 8 órakor a tárgyalások folytatása, délután 3 órakor kirándulás Budafokra a m. kir. pincemesteri tanfolyam megtekintésére, 23-án reggel 8 órakor a tárgyalások folytatása, és berekesztése, délután 1 órakor kirándulás Gödöllőre az állami méhészgazdaság megtekintésére, 24-én kirándulás a Tátra vidékre, az Aldunára és Komáromba, valamint Kisbérre és Bábolnára. A kiállítás és vándorgyűlés iránt nemcsak a magyar, hanem a külföldi méhészek is érdeklődnek.

A kiállítás hat csoportra oszlik. Ezek a csoportok:

I. Csoport: Élő méhek (méhfajok, méhcsaládok, anyanevelő népek, benépesített kasok és kaptárok).

II. Csoport: Méhlikások (basok, kaptárok, anyanevelők, ducok, esetleg pavillonok) és ezeknek a felszereléséhez tartozó alkotórészek.

III. Csoport: Méhészeti eszközök felszerelések és tárgyak.

IV. Csoport: A méhek termékei (pergetett méz üvegekben, vagy bűdönökben, kicsinyben és nagyban, lépes méz, boxes, viaszértékesítési célra és formákba öntve).

V. Csoport: A méz és viasz háztartási és ipari célokra feldolgozása (mézeskalácsok, egyéb mézessötémények és más mézes készítmények, mézszesz, mézecet, mézlimonádé, mülep, viasz alakok, viaszgyertya) vásári és méhészeti célra.

VI. Csoport: Méhészeti szakirodalom, preparátumok, tervek, rajzok, kepek kiállítása.

A kiállítási tárgyak bejelentésének végső határideje június 30-ika, az azontul bejelentett tárgyak a katalógusból kimaradnak s az esetleges díjazásban nem részesülnek.

Bejelentő ivateket és egyéb tájékoztatót a kiállítási iroda küld mindazoknak, kik hozzáfordulnak.

A vándorgyűlés résztvevői vasuti kedvezményben részesülnek, a kiállítási tárgyak kedvezményes viteldíjjal küldhetők, amely vas-

uti kedvezményeknek a feltételeit és részleteit későbbben tesszük közzé.

A kiállítás, valamint a vándorgyűlés a földmivélsügyi miniszter jelentékeny anyagi és erkölcsi támogatásában részesül, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület szintén számos éremet ajánl fel a kiállítás céljaira, méltányolván annak gazdasági jelentőségét.

Felvilágosítást a kiállítás és vándorgyűlés főtitkári hivatala (Budapest, földmivélsügyi minisztérium földszint 3) nyújt.

Alakuló közgyűlés. A Kereskedelmi és Forgalmi Bank Részvénytársaság Nagyváradon, alakuló közgyűlését a folyó 1910 évi május hó 29-én vasárnap délelőtt 10 órakor dr. Friedl János ügyvédi irodájában (Bazár-épület, Bémer-tér) tartja meg. Tárgysorozat: 1. Az alapítók jelentése az alapítóknek kellő aláírás és befizetés által történt biztosításról. 2. Az alapszabályok megállapítása. 3. Megalakulás kimondása. 4. Alapítók jelentése az igazgatóság kinevezéséről. 5. Felügyelő-bizottság megválasztása. 6. Igazgató-tanács megválasztása. 7. Felmentvény megadása az alapítók részére.

REGÉNYCSARNOK.

Rózsika.

Irta: White-Mellville G. J.

— Angolból. —

(Folytatás.)

47

Azonkívül Fitzgerald nem volt nemes, és kérdésessé lehet volna, vajjon rangjánál fogja helyet foglalhat-e a játékasztalnál, ámbar egy ilyen kérdést kardhegygel kellett volna elintézhetni, ha az urak közül valaki azt fölveti.

Az én őseim, — szokta ő mondani, mikor a francia nemesség színe-java vette körül, — királyok voltak, uraim, mikor az önké egyszerű harcosok valának. Azonfelül éhen és meztelen harcoltak, mikor az önkéi bőven kaptak enni és tetőtől talpig vértéze voltak.

Nem lehetett vitatkozni egy oly emberrel, ki a maga érveit karddal és pisztollyal szokta támogatni; udvarias, pontos, hivatásos párbajozó volt, mindig jó kedvű, még a becsület terén is, mint azt nevezé, ki életét minduntalan veszeléztett, pusztá mulatságból, mint ha ez egy öt frankos pénzdarabb lett volna.

Csupán a hölgy iránti udvariasság, mivel beszélgetésben volt, akadályozó, hogy késedelem nélkül elfogadja a bankot, nem törődve a ranggal s azza, van-e elegendő készpénz nála.

Montarbas gróf nem tolakodott előre, hanem a tömeg által engedte magát mintegy az üres hely felé sodortatni. Tudta ő, hogy neki csak be kell várnia idejét.

Az alatt Lajos az asztalhoz ment és álmos arca, mert szokásos letékvési ideje már elmúlt, felderült a megelégedés egy sugarától látva azt, hogy a kártyák még becsomagolva érintetlenül hevernek. De eszébe jutván, hogy udvaroncainak multság kell, s egy felhőt látván neje homlokán, a jó természetű király leküzdé tartózkodását és rosszalását, azt kérdezvén, hogy miért nem akarja senki elkezdni a játékot?

D'Artois gróf nevetett. — Testvérem — mondá, — ma éjszaka neked magadnak kellend a bankot tartanod, ha csak nincs valaki itt a társaságban a francia urak között, akik elég loyális lesz, magát felségedért feláldozni.

A király oly leplezetlen nyugtalanossággal tekintett körül, hogy általános mosolyt keltett. Nem pénzt féltette, hanem éjjeli nyugalmát. Hogy is nem tudnak az emberek eszükre térni és tíz órakor aludni menni!

Montarbas kecsesen kilépett a tömegeből.

(Folyt. köv.)

A szerkesztőségért felelős

Dr. VUOSKICS GYULA.

Eladó telkek és malom.

A nagyvárad 1. sz. káptalan tulajdonát képező mikepércsi 3 k. h. 450 négyszögöl beltelke egészben vagy kisebb részletekben készpénzfizetés mellett eladó.

Ezen telken levő kétjáratu, teljesen használható állapotban levő gőzmalom a hozzátartozó felszereléssel, valamint két szoba, konyha és kamarából álló lakóházzal és ártézi kuttal szintén eladatik.

A telekfelosztás terve Mikepércs község-házánál vagy a káptalani irodában Nagyváradon megtekinthető.

A legalább is 10 százalékkal ellátott írásbeli zárt ajánlatok f. évi június 25-ig alólirott címére Nagyváradra küldendő.

Papp Imre,

kápt. uradalmi főtiszt.

267

(Utányomás nem díjazatik.)

Kertmegnyitás.

Van szerencsém a n. é. közönség b. tudomására hozni, hogy folyó hó

14-én szombaton este

a NEMZETI SZÁLLODA árnyas kert-helyiségét

ünnepélyesen megnyitottam

egy el-őrendű cigányzenekar közreműködésével. Minden este változatos műsoru mozgófénykép előadás. Egyben felhívom a t. közönség figyelmét tisztán kezelt saját termésű boraimra és kitűnő magyar konyhámra.

Társas ebédek és vacsorák a legfigyelmesebb kiszolgálás mellett polgári árakban. Abonensek étlap szerint előnyösen megállapított árban lesznek kiszolgálva.

A n. é. közönség szíves pártfogását kéri
kiváló tisztelettel

KECSKEMÉTHY ISTVÁN,

vendéglős, a Nemzeti szálloda, étterem és kávéház
43 bérője.

Nagyvárad város tanácsától.

8432—910. sz.

Árlejtési hirdetmény.

Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága 172—8185—910. kgy. sz. határozatával elrendelte a Pecze-patak városi szakasza csatornázó munkáinak végrehajtását.

A város tanácsától nyert megbízás folytán a létesítendő zárt beton-csatorna építő munkálatainak vállalatba adása céljából f. évi június hó 25-ik napján d. e. 10 órakor a városháza bizottsági termében nyilvános árlejtést fogok tartani.

A betoncsatorna 2166 0 fm. hosszában lesz beépítendő, a csatorna szelvénye 1.25 m. átmérőjű szabad szelvénytől és 1.70 m. átm. szabad szelvényig fokozatosan növekedik.

Bánatpénzül az ajánlati összeg 5 százaléka teendő le a város házipénztárába.

A bánatpénz készpénzben, vagy óvadékképes értékpapirokban tehető le.

A bánatpénzt az ajánlathoz csatolni nem szabad, hanem a bánatpénz letételét igazoló nyugta, vagy annak közjegyzőileg hitelesített másolatai csatolandó az ajánlathoz. Ajánlatok csak írásban alólirott küldöttségi elnök kezéhez 1910. június hó 25-ik napjának d. e. 10 óráig adhatók be. Az ajánlatok a nyilvános árlejtésben fognak felbontatni.

Az ajánlatok 1 kor. bélyeggel látandók el és csak a szabályszerűen kiállított és pecsételt lezárt, sértetlen borítékban elhelyezett és közvetlenül vagy posta útján beadott ajánlatok fognak tárgyalás alá vétetni. A borítékban megjelölendő az a munkálat, melyre az ajánlat vonatkozik.

Ajánlat csakis egységárak megjelölése mellett tehető, ebből a célból a város ártételekkel ki nem töltött költségvetéseket bocsát a pályázók rendelkezésére, vagyis az ajánlattevőknek maguknak kell

azon egységi árakat kitüntetni, melyek mellett a munkálatok végrehajtását kötelezik.

A fenti vállalatra vonatkozó általános és részletes feltételek, ártételekkel ki nem töltött költségvetések és tervek a városi mérnöki hivatalnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők és a feltételek és költségvetések 10 koronáért megszerezhetők.

Minden ajánlattevő ajánlatában világosan kitenni köteles, hogy jelen hirdetményt, az árlejtési feltételeket, ártételekkel ki nem töltött költségvetéseket és terveket ismeri és azokat magára kötelezőknek elfogadja.

A közszállítási szabályrendeletnek a hazai gyártmányok és magyar honos műszaki erő stb. alkalmazására vonatkozó határozmányai minden ajánlattevőre feltétlenül kötelező.

Az összes beton- és földmunkálatok csak egy fővállalatnak adhatnak ki, a vas- munkálatokra külön is lehet ajánlatot tenni.

Ajánlattevőt tett ajánlata azonnal és mindaddig kötelezi, míg az ajánlatok felett a végleges döntés megtörténik, ellenben Nagyvárad városát csakis az árlejtés eredménye felett hozandó határozat jogerőre emelkedésével kötelezi.

Ama pályázók, kik ajánlatuk benyújtásakor a várossal még üzleti összeköttetésben nem állottak, illetve a városi hatóság előtt még ismeretlenek, tartoznak szállító képességüket és megbízhatóságukat azon keresk. és iparkamara bizonylatával igazolni, melyhez vállalatuk telepe szerint tartoznak. A város közönsége fentartja jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között, az ajánlott árakra tekintet nélkül, szabadon választhasson, esetleg újabb árlejtést tartson.

Nagyvárad, 1910. május 24-én.

Komlóssy József,

jog és gazd. tanácsnok, mint az
árv. küldöttség elnöke.

Villamos és műszaki felszerelési vállalat.

NAGYVÁRAD, RAKOCZY-UT 5.

Telefon és interurbán 914.

A Magyar Siemens Schuckert Művek képviselője ■ Tantallampák gyári raktára.

Elektro és gépészmérnöki iroda.

Elvállal mindennemű villamvilágítási és erőátviteli munkálatokat, ivlámpák kezelését, szénpálcák szállítását. Telefon, Telegraf és villámhárító berendezéseket.

Raktáron tart modern és izléses villamos csillárokat izzólámpákat fűtő- és főzőkészülékeket, motorokat és szellőztetőket.

Szabadalmak kidolgozása és értékesítése.

Ertsey Zoltán

keresk. vezető.

Reichel Henrik

gépész és elektro mérnök.

Haszonbérlet.

Biharmegye JÁKÓ-HODOSI határban
mintegy 236. kat. hold, rés int
szántó, részint legelő birtok, 1911.
SZENT GYÖRGY napjától kiadó. Ér-
tekezni lehet DEBRECZENBEN
240 MIKLÓS-UTCZA 41.

Szoba villamos

hűsítő készülékeket ventiláto-
rokat, világítási- és csengő
berendezéseket, telefon és vil-
lámháritókat, csillárokat a
legjutányosabb áron beren-
dez és Stern Nagyvárad
szállit Bémer-tér.
Helyi és vidéki telefon 556.

257.

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Raktáron tartjuk a javított dr. Just-féle
Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szem-
ben 75 százalék megtakarítást mutat fel. 40
gyertyás W o l f r a m lámpa darabja 3.60 kor.
100 gyertyásé 5 kor. 50 fill.

S a i z z ó l m p a d b j a 72 fűtér,

tehát 5 százalék kartell áron alul.

Air 1. nemű izzólámpa különlegességek, fény-
képes z-l á m p a , yancsak legolcsóbb
áron kaphatók.

Csillárok,

ivlám pá k

állandóan nagy választékban kapha-
tók s a villamos telepen külön e
célra épített nagy

← csillár-raktárunkat →
megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1. lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban

Elvállaljuk

villamos világítás

és erőátviteli berendezések felszerelését, hővit-
sét, átalakítá-
sát, javítását, ivlám pá k kezelését, hozzávaló szénpálcák száll-
ítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat
a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerelő telefonja 55. sz.

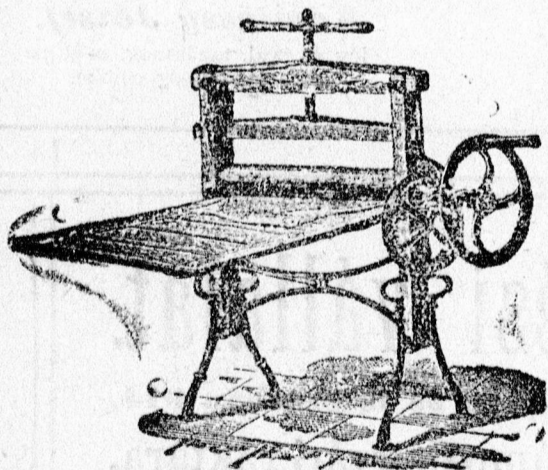
Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban.

Tarsoly és Risztó különlegességek vaskereskedése

NAGYVÁRAD, Rákóczi-ut.

Kézi hajtású „Jégkészítő-gép“ állandó működésben. Megtekinthető
• • • az üzletben. • • •

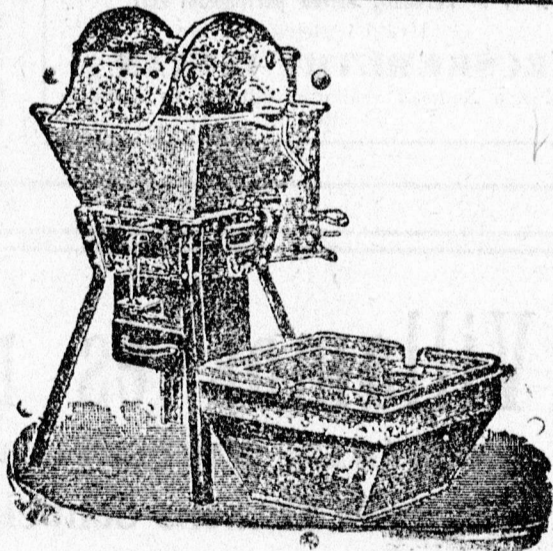
45

Jégszekrények legujabb szer-
kezzel.

FAGYLALT-GÉPEK.
Kerti vasbutorok.
GUMMI CSÖVEK.

John-féle mosó- mángorló- és
facsaró-gépek.

Árjegyzék- kívánatra ingyen
és bérmentve.

Sirolin

„Roche“

kapható minden gyógyszer-
tárban.
Ára üvegenként 4 korona.

Az orvosi kar által ajánlva.

**Gümőkór (tüdőbajok), légzőszervi bán-
talmak, számarköhögés, influenzánál.**

Ki használjon Sirolint?

1. A ki hosszú időn keresztül köhögés
bántalmában szenved.
2. Mindazok, kik gégehurutban szenved-
nek, Sirolin „Roche“ által rövid időn
belül meggyógyulnak.
3. Asztmában szenvedők már rövid hasz-
nát után lényeges könnyebbülést
éreznek.
4. Skrofulás, mirigyduzzadásos, szem- és
orrhurutos gyermekeknek rendkívül
fontos szer a Sirolin.
A táplálkozást nagyban elősegíti.

Csak eredeti csomagolású SIROLIN „Roche“-t kérjünk és pótszereket határozot-
tan utasítsunk vissza.

F. HOFFMANN-LA ROCHE & Co.,
Basel (Svájc). — Grenzach (Németország).